SCIENTIFIC PAPERS
OF THE UNIVERSITY OF PARDUBICE
Series C
Faculty of Humanities
6 (2000)

OSADY STATKU HRADU RYCHMBURK V DESKOVÉM VKLADU Z ROKU 1392 (II)

Jaroslav Teplý
Fakulta humanitních studií Univerzity Pardubice

ÚVODEM

Ozrzeticze - Oldřetice, o. Chrudim.
450 m; 3,5 km jihojihozápadně od Skutče.
Antonín Profous odvozuje toto místní jméno od osobního jména Oldřata jako ves lidí Oldřatových.[1)]

Hlynsko oppidum - Hlinsko, o. Chrudim.
580 m; 10 km jihozápadně od Skutče.
Za první zmínku o Hlinsku se pokládá spurium hlásící se do roku 1073: ... *Glina quoque villam, que dicitur ad ecclesiam, ob differentiam alterius ville eodem nomine dicte...* [Také vesnici Hlína, jež se nazývá u kostela (= Kostelec, Vrbatův Kostelec, o. Chrudim), na rozdíl od druhé vesnice, týmž jménem nazývané...]. Ona "druhá vesnice" z roku 1073 je interpretována jako Hlinsko.[1)]
V roce 1392 bylo Hlinsko jedním ze tří městeček na statku hradu Rychmburk,[2)] mělo tvrz doloženou výslovně k roku 1413: *Hlinske municionem et oppidum...*[3)] [Hlinsko tvrz a městečko...].
Půdorysem ukazuje Hlinsko na křižovatku severojižní a východozápadní cesty. K východozápadní komunikaci srv. výše heslo Woytiechow - Vojtěchov; severojižní komunikaci zakresluje mapa Mikuláše Klaudyána[4)] od hradu Rychmburk na Skuteč, Hlinsko a Krucemburk (Krucemburk, o. Havlíčkův Brod). Je to stav přelomu patnáctého a šestnáctého století, ale stáří komunikací v prostoru Hlinska bude sahat do minulosti mnohem hlubší.

Strana - z. Strana (Pomístní jméno Stráň u Vítanova, o. Chrudim).
Cca 630 m; 1,5 km jihojihozápadně od Hlinska, o. Chrudim.
Osada *Strana* zanikla, upomíná na ni pomístní jméno Na stráni.[1)]

Blatne - Blatno, o. Chrudim.
570 m; 1 km východojihovýchodně od Hlinska.
August Sedláček klade do této lokality jméno *Mauricius de Blatno* ze čtvrtého stejnopisu stížného listu z roku 1415, v tom případě musíme v Blatném počítat s vladyctvím nebo s manem, sedícím na půdě statku hradu Rychmburk.[1)]

Przerostle - Hamry, o. Chrudim.
585 m; 3 km jihovýchodně od Hlinska.
V roce 1418 zemřela v Martinicích Offka, vdova po Ješíkovi z Vildštejna. V odúmrtním jednání, vedeném v roce 1437 (husitská revoluce přerušila činnost dvorského soudu a vedení dvorských desek) se o odúmrť ucházel *Michael de Przerostleho*. Nic bližšího o něm nevíme, ale v Přerostlém je třeba počítat s vladyctvím, či alepoň s manem, sedícím na půdě statku hradu Rychmburk.[1)]
Místní jméno *Przerostle* z deskového vkladu z roku 1392 bylo překryto appelativem hamr, jež se v pluralisované podobě stalo novým místním jménem.[2)]

Studnicze - Studnice, o. Chrudim.
624 m; 2,5 km na jih od Hlinska.
Místní jméno Studnice, s deriváty v Čechách i na Moravě poměrně hojné. V některých případech patrně naznačuje stopu staré cesty, mnohdy ale asi pouze vydatný vodní zdroj.[1)]

Wytanowicze - Vítanov, o. Chrudim.
548 m; 2 km jz od Hlinska.
Vítanov[1)] leží v údolí Chrudimky v oblasti, kde se ve čtrnáctém století stýkala držba čtyř feudálních statků. Vítanov byl v držbě statku hradu Rychmburk, Všeradov na západě (Všeradov, o. Chrudim), byl nejjižnějším cípem protáhlého severojižního statku hradu Žumberk (Žumberk o. Chrudim). Mezi Všeradovem a Vítanovem ležící Stan patřil k držbě klátera Podlažického (Podlažice, o. Chrudim).[2)]
U Stanu ústí do Chrudimky Slubice, nad níž, něco přes tři kilometry jižněji, leží Chlum (Chlum, o. Chrudim). Chlum byl zpupným statečkem, první zprávu o tom máme z roku 1423.[3)]

Camenicze - Kameničky, o. Chrudim.
625 ; 5,5 km jv od Hlinska. Jde o deminutivum původní podoby místního jména v plurálu.[1)]

Chlum - Chlumětín, o. Žďár n. Sázavou.
667 m; 8 km jihovýchodně od Hlinska, mezi Kameničkami a Svratkou.
Chlum je nynější Chlumětín. Střídání místních jmen Chlum a Chlumětín v deskovém vkladu z roku 1392 je vysvětleno ve studii věnované nejasným místním jménům statku hradu Rychmburk.[1)]

Lhota - Lhoty, osada obce Vortová, o. Chrudim.
667 m; 6 km jihojihovýchodně od Hlinska.
Není mnoho osad na statku hradu Rychmburk, o nichž by bylo tak málo přímých zpráv a tudíž i málo co říci jako u této lokality Lhoty, i Antonín Profous cituje jen deskový vklad z roku 1392 a hned po něm Sommera z roku 1837.[1)]

Pokusme se však z terénu, mapy a ze sousedního teritoria vyčíst alespoň něco. Nadmořská výška je značná, ale jsou ve Žďárských horách osady výše položené, jež známe z téže doby a v nichž se hospodařilo, naše *Lhota* nebyla tudíž v roce 1392 zcela výjimkou. K nejstarším osadám patřit nebude, ale docela dobře mohla vzniknout již ve třináctém století.[2)]

Lokalita Lhoty je v sousedství Vortové (Vortová, o. Chrudim), obě osady jsou kruhově obklopeny lesem. Z Hlinska vede do Vortové a do Herálce (Český Herálec, o. Žďár n. Sázavou) komunikace. Je zřejmě starobylá, protože v Herálci navazuje na komunikaci dál do Moravy, jež je pramenně doložena ve čtrnáctém století.

Položme si tudíž otázku. Nesouvisel vznik lokality *Lhota* víc se snahou, mít na této komunikaci držbu a obyvatele, než s výnosem polního hospodářství a poddanských dávek? Dodejme snad, že se statkem hradu Rychmburk v jeho podobě v deskovém vkladu z roku 1392 nemusí vznik lokality *Lhota* souviset, původním zakladatelem a držitelem mohl být i statek jiný, vznikla-li *Lhota* někdy - řekněme - v první polovině třináctého století.

Genykow - Jeníkov, o. Chrudim.

648 m; 4 km jihovýchodně od Hlinska.

Podobně jako v předcházející Lhotě jsme v Jeníkově[1)] ve "vysoké" části Vrchoviny, hora Pešava nad Jeníkovem, nejvyšší rulový bod Kameničské vrchoviny, má 697 m. Asi dva kilometry východně od ní jsou pramenné zdrojnice Chrudimky, nepříliš daleko (asi deset kilometrů) jižně jsou pramenné zdrojnice Svratky, jihozápadně jsou pramenné zdrojnice Sázavy.[2)]

Kladne - Kladno, o. Chrudim.

601 m; 5,5 km východoseverovýchodně od Hlinska.

Všechna místní jména v Čechách (celkem dvacet pět) a na Moravě a ve Slezsku (celkem deset) s kmenem klad- mají společný původ, appelativum "kláda".[1)] Lze z toho vyvozovat, že *Kladne* z deskového vkladu z roku 1392 vzniklo na půdě původně lesní, i když dnes je prostor východně a severovýchodně od Hlinska převážně odlesněn. Lešany a Lažany (viz výše heslo Lessany) na severovýchodě k tomuto prostoru patří také.

Stojí za povšimnutí, že prostor na sever a severovýchod od hradu Rychmburk, jenž je položen níže, nadmořské výšky 400 - 450 m, má lesní pokrývku větší než prostor jihozápadně od hradu Rychmburk, kde jsou nadmořské výšky 450 - 600 m. Stav je zřejmě starobylý, soudě alespoň podle pomístního jména "Lesní strana" jihovýchodně od *Kladne*, kde opravdu začínají velké plochy lesů a nadmořské výšky 600 - 780 m.[2)]

Dyedowa - Dědová, o. Chrudim.

658 m; 5,5 km východně od Hlinska.

Antonín Profous odvozuje toto místní jméno od osobního jména Děd z appelativa "děd". Přikláním se však k jeho druhému výkladu, že místní jméno je odvozeno z appelativa "dědictví" = hereditas, a to jako dědictví nedílu. Dědinník ovšem v českém středověku znamenal svobodný nápravník.[1)]

Vdrzissie - Oldříš, o. Chrudim.
548 m; 7 km jižně od Skutče.
Oldříš, jak je vidět z deskového vkladu z roku 1456, kde stojí *Oldrziss;* původ je v osobním jménu Oldřich.[1)]

Kruna - Krouna, o. Chrudim.
530 m; 7 km jihojihovýchodně od Skutče.
Za dnešního stavu patří Krouna na území statku hradu Rychmburk k lokalitám větším; nevíme ovšem, zda tomu tak bylo i v době deskového vkladu, v roce 1392. Jako údolní řadová vesnice táhne se Krouna v severojižním směru podél řeky Krounky, jež jí dala i jméno. Vodoteč poskyovala nejenom vodu, ale i doplněk obživy rybami, což není domněnka; dodnes, ač je to neuvěřitelné, jsou v Krounce pstruzi a ve starých dobách snad až sem směřoval tah lososa.
Nejstarší podoba místního jména se dochovala v listině z roku 1349, lokalita má v ní jméno *Grunaw superior*, v roce 1392 *Kruna*.[1)]
Toto *Kruna* je vlastně * "Gruna", což bylo původní jméno vodoteče, je to starohornoněmecké adjektivum "gruene", jež středohornoněmecky zní "grüene" = zelený. K tomu přistupuje jako komponenta starohornoněmecké appelativum "aha", jež středohornoněmecky zní "ahe"; obojí znamená tekoucí vodu, stažený tvar je "-a" (srv. řeka Fulda), odtud ono * Gruna, přenesené k nám z oblasti středoněmecké (tedy z Mitteldeutsch), kde jsou dodnes čtyři lokality s místním jménem Gruna.[2)]
Obvyklým postupem - podobně jako u místních jmen Bystřice, Kamenice - bylo jméno vodoteče přeneseno na lokalitu jako její místní jméno, jež má v roce 1349 podobu *Grunaw*.[3)]
Z hlediska etymologie tu lze tudíž vidět působení kolonistů z německy mluvících zemí, z oblastí střední němčiny (Mitteldeutsch). Je však otázka, zda tito kolonisté přišli do pusté, to jest neobydlené zalesněné krajiny, aby ji vyklučili a založili pole.
Kostel sv. Michala archanděla v Krouně stojí na povýšené pravobřežní terase Krounky. Stejně jako v případě kostela v Otradově nelze bez účasti archeologa povědět víc, ale i v Krouně umožňuje poloha tohoto kostela na okraji terasy nad osadou, spolu s patrociniem sv. Michala, uvažovat o jeho starším původu, a to již v pozdním období rané (= vnitřní) kolonisace. Kolonisté německého jazyka by pak byli bývali přišli do krajiny, byť snad řídce, ale již zasídlené. Jejich účasti lze pak přičíst půdorys řadové osady podél vodoteče, i podobu místního jména *Grunaw superior*, [4)] jež by byla původu mladšího než osada sama.
Protože v poměrně veliké vzdálenosti od Krouny nacházíme další místní jména osad německého původu, *Grunaw inferior* (viz výše heslo Grunaw inferior - Otradov), *Rychnow* (viz níže), *Senowa* (jež s největší pravděpodobností ležela v prostoru dnešního Čachnova, viz níže heslo Senowa - (?) Čachnov), lze nejspíše uvažovat o miniaturním jazykovém ostrovu, jehož obyvatelé se ovšem vlivem českého okolí ještě v průběhu středověku počeštili včetně počeštění místního jména *Grunaw inferior* na Otradov. České okolí dokládá pak místní jméno *Rybne Czeske* z roku 1392, osady sousedící s Otradovem a Rychnovem.

Rybne Czeske - Česká Rybná, o. Chrudim.
508 m; 7 km jihovýchodně od Skutče.
V Čechách je sedm osad tohoto místního jména, až na zaniklou Rybnou, neznámé polohy v Novohradských horách, leží všechny ve východních Čechách. Na Mo-

ravě je pouze jedna Rybná. Antonín Profous soudí na adjektivum "rybná" ve smyslu rybná voda, to jest bohatá na ryby. Leč pravý přítok Krounky-, Pehlinský potok, na němž Česká Rybná leží, je vodoteč s průtokem nevelkým a zřejmě dnes, alespoň v osadě, bez ryb. Nicméně, byť se to týká Krounky, staří pamětníci tu říkají, že průtokové množství vody v Krounce neustále klesá, zejména díky snižujícímu se stavu vody v přítocích. Též podle tvaru a rozměru koryta lze soudit, že Pehlinský potok míval vody více, a že tedy byl i na ryby bohatší.[1)]

Rychnow - Rychnov, o. Chrudim.
580 m; 8 km jihovýchodně od Skutče.

Původ místního jména *Rychnow* je ve středohornoněmeckém sousloví "ze der richen ouwe". "Rich" je bohatý, "ouwe" je půda prostírající se u vody a zejména obtékaná vodou, tudíž v rovině, kde se vodoteč větví. Novohornoněmecky to zní "auf der reichen Au" = na bohatém luhu. Středohornoněmecké "ouwe" dalo novohornoněmecké die Au(e), což je české louka, luh, složenina der Auenwald znamená háj, lužní lesík u vody, novohornoněmecké reich je bohatý.[1)]

Osada Rychnov leží ve svažitém terénu, v údolí podél Rychnovského potoka, jenž ústí do Kamenické vody a ta pak do Krounky. Uprostřed Rychnova narazíme na poměrně rovnou kotlinu, to je ona "reiche Au", onen bohatý luh. Topografická situace osady Rychnov zcela odpovídá jejímu místnímu jménu, terén je tu týmž pramenem jako jazyk.[2)]

Rychnov je třetí osadou na statku hradu Rychmburk, kde lze počítat s účastí kolonistů německého jazyka.

Kameniczka pusta - Pustá Kamenice, o. Svitavy.
620 m; 11 km jihovýchodně od Skutče.

Kamenice je poměrně časté místní jméno v Čechách, kde je třiadvacet Kamenic, zatímco na Moravě je pouze jedna a dvě Kameničky. Všechna tato místní jména mají jeden původ. Příponou -ice k adjektivu kamenná je utvořeno substantivum, znamenající vodu tekoucí v kamenitém řečišti,[1)] osada byla pak jmenována podle vodoteče. Tak i v našem případě. Pustá Kamenice leží na horním toku Kamenické vody, přítoku Krounky, jež se původně jmenovala Kamenice.

Epitheton konstans "pustý" může mít příčinu dvojí. Buď skutečné dočasné opuštění a poté nové osídlení lokality, jíž adjektivum pustá, to jest neosídlená, zůstalo, nebo - a to je tuším případ častější - jde o význam "pustý" ve smyslu opuštěný, vzdálený. Pustá Kamenice leží dodnes na okraji lesního komplexu, zbytku hraničního hvozdu mezi Čechami a Moravou, a těmto lesům říkali naši předkové "pusté lesy".

Nalezneme to ku příkladu ve slovech listiny hlásící se do roku 1073: *Fines vero ipsius silve non sunt nisi ad desertum silvarum...*[2)] [Hranice samého újezdu nejsou vskutku než pusté lesy...], české "pustý", to jest opuštěný, osamělý mělo semantický obsah týž jako latinské adjektivem "desertus", to jest osamělý, opuštěný, liduprázdný. Pustá Kamenice je tedy spíše "Kamenice na okraji pustých (opuštěných) lesů", než "Kamenice, neobydlená (pustá) osada".

Rozsáhlý zvlněný prostor, obklopený ze západu, z jihu a z východu lesy, v němž leží osady Pustá Kamenice a Čachnov s Rudou a Pecí, patří k nejmalebnějším místům této části Českomoravské vrchoviny.

Perarzecz - Perálec, o. Chrudim.

477 m; 6 km východojihovýchodně od Skutče.

Nejstarší známá podoba tohoto místního jména je v roce 1349 *Bernarticz*, v roce 1350 *Pharacz,* v roce 1392 *Perarzecz*, v roce 1544 *Peralecz.* Odvozeno je z osobního jména Bernhart, jež dalo zčeštěné Perart, jež analogií se zdrobňující příponou -ec dalo "Perařec" či "Peralec".[1)]

Byť osobní jméno Bernhart je německé, nemuselo nevyhnutelně jít o účast kolonistů německého jazyka jako v případě Krouny, protože jméno Bernhart bylo užíváno v rodu erbu jednoho lekna, jenž v roce 1325 statek a hrad Rychmburk držel; vznik Perálce (či alespoň místního jména Perálec) lze pak, s jistou licencí, spojovat s rodem erbu jednoho lekna a časově jej klást před rok 1325.

Perálec leží mezi Hněvěticemi a Zderazí a byl poslední osadou na statku hradu Rychmburk. Zderaz náležela již ke statku Boží Dům. Jeví se tudíž jako pravděpodobné, že šlo o využití půdy v nejvýchodnějším cípu statku, půdy nadto nevalné; ze severu je nad Perálcem terénní hřbet převýšený o více než třicet metrů, na jihu provází Martinický potok a jeho bezejmenný přítok mokrá půda, jež sahá až na západ od Perálce.[2)]

Kutrzin - Kutřín, o. Chrudim.

447 m; 5 km jihovýchodně od Skutče.

Antonín Profous odvozuje místní jméno od osobního jména *Cutra*. Byl to jeden ze svědků listiny Čéče ze Železnice z 25. března z let 1180 - 1182.[1)]

Zbeznow - Zbožnov, o. Chrudim.

423 m; 1,5 km severovýchodně od Skutče.

Místní jméno, jehož původ lze odvozovat buď od appelativa sbožie = majetek, nebo od adjektiva zbožný = mocný, zámožný jako protiklad k ubohý (zbožný ve smyslu nábožný je novočeský novotvar). Palatalisace zn > žň, v regionu běžná a graficky zachycená v již šestnáctém století, je semanticky irelevantní.

Zbožnov spolu se Štěpánovem a Lhotou (viz výše, hesla Sstiepanow - Štěpánov, Lhota - Lhota) leží na hraně plošiny, spadající na jihozápadě do údolí Anenského potoka. Výšky jsou tu 450 - 453m, půda je tu petromorfní, slabě podzolovaná, jež dovede být opravdu úrodná. Snad v tom je sémantický základ místního jména, znamenajícího vlastně zámožný.[1)]

Senowa - (?) Čachnov, o. Chrudim.

645 m.; 11 km východně od Hlinska. S největší pravděpodobností ležela osada *Senowa* v prostoru dnešního Čachnova.[1)]

Swratka oppidum - Svratka, o. Žďár n. Sázavou.

632 m; 10 km jihovýchodně od Hlinska.

Svratka byla jedním ze tří městeček na statku hradu Rychmburk. Místní jméno má osada podle řeky Svratky, jejíž nejstarší, prameny zachycená podoba jména, je ve dvou spuriích. První spurium, falsum století třináctého, hlásí se ke 26. listopadu 1048 a slovy *sic et flumen Zuratcha* [tak i řeka Svratka] jmenuje řeku Svratku. Druhé spurium, falsum z let šedesátých století dvanáctého, hlásí se k roku 1073. Jméno řeky zaznívá tu v kontextu ... *et circuitus Olesnice, cuius termini sunt albi lapides*

et ex una parte flumen Zuratca et ex altera Zuitaua [a újezd Olešnice, jehož hranicemi jsou Bílé kameny a z jedné strany řeka Svratka a z druhé Svitava].[1)]

Řeka Svratka, počínajíc u městečka Svratka a odtud po proudu až ke Krásnému (Krásné, o. Žďár n. Sázavou), tvořila hranici mezi držbou statku hradu Rychmburk na straně české a mezi držbou rodu erbu zubří hlavy (v roce 1392 se psal ovšem již pouze z Pernštejna) na straně moravské. Tato hranice držeb byla zároveň, od Herálce (Herálec, o. Žďár n. Sázavou) až k Jimramovu (Jimramov, o. Žďár n. Sázavou), hranicí mezi královstvím a markrabstvím. S jejím ustálením lze počítat v letech šedesátých až osmdesátých století třináctého.[2)]

Swratuch - Svratouch, o. Chrudim.

665 m; 9,5 km jihovýchodně od Hlinska.

Svratouch se táhne ve svažitém terénu podél bezejmenného potoka, jenž spolu s Krounkou a Chrudimkou pramení na evropském rozvodí v nadmořské výšce 737 m. Místní jméno Svratouch je derivací od kmene svrat- příponou -úch > -ouch (analogicky k padúch > padouch, srv. zlatoušek) a je tedy vlastně deminutivem jména vodoteče a jména místního. Podobným případem, s jinou příponou, je místní jméno zaniklé osady Svratečka u Radešínské Svratky (Radešínská Svratka, o. Žďár nad Sázavou).[1)]

Radymye - Radim, o. Chrudim.

286 m; 16 km východojihovýchodně od Chrudimě.

Radim je první osada deskového vkladu z roku 1392, jejíž poloha jde pod 300 m nadmořské výšky, i když, jak uvidíme, se i v následujících heslech ještě objeví osady, patřící k osadám "horským", to jest výše položeným. Místní jméno Radim souvisí s osobním jménem Radim.[1)]

Radymycze - z. Radimice.

286 m; 16 km východojihovýchodně od Chrudimě.

Radimice v pravém slova smyslu nezanikly, zaniklo pouze místní jméno. Je to dnešní severní část Radimě směrem k Lozicům, jak to vyplývá ze slov deskového vkladu z roku 1407: "... *et in Radimiczich Paruis unam curiam rusticalem jacentem a Lozicze propinquiorem... vendidit...* [a v Radimicích Malých jeden dvůr selský ležící k Lozicím blízkým prodal].[1)] Původ místního jména je stejný jako u Radimi.[2)]

Lozicze - Lozice, o. Chrudim.

281 m; 16,5 km východojihovýchodně od Chrudimě.

Lozice jsou jednou z nejstarších jménem známých osad ve východních Čechách. Jsou zmíněny ve dvou listinách. První je z 30. června 1131: *Has villas dominus episcopus Henricus emit et dedit sancto W*(*encezlao*)*:... Lozici...* [Tyto vesnice pan biskup Jindřich koupil a dal svatému Václavu:... Lozice...]; druhou je spurium k 20. lednu 1167: *...Ego etiam rex Wladizlaus dedi... In villa autem Lozic dedi, quicquid vel Sdico episcopus emerat*... [...Také já král Vladislav dal jsem... Též ve vesnici Lozice dal jsem, cokoliv zejména Zdík biskup kupoval...].[1)]

Lozice byly tudíž původně držbou zeměpanskou, poté biskupskou. Kdy však Lozice vyšly z držby olomouckého biskupství a staly se držbou statku hradu Rychmburk, prameny neuchovaly. Místní jméno má základ v appelativu "loza", deminu-

tivum je “lozina”, jež znamená vinnou révu, případně drobný křovinatý porost vůbec.[2)]

Wbrodu - Brdo, o. Chrudim.
357 m; 5 km severovýchodně od Skutče. Osada *Wbrodu* zanikla, zřejmě v první polovině patnáctého století. V její blízkosti vznikla osada Brdo (Brdo, o. Chrudim).[1)]

Robun - Rabouň, osada obce Doly, o. Chrudim.
385 m; 6 km severovýchodně od Skutče.
Rabouň je jednak místní jméno osady, jednak se tak říká mohutnému terénnímu bloku, vlastně ostrožně, široké jeden a dlouhé přes dva kilometry, s příkrými svahy a převýšením o osmdesát metrů, obtékané ze severovýchodu Novohradkou, z jihozápadu Krounkou a jejím bezejmenným přítokem. Asi šest set metrů dlouhý mohutný val s příkopem odděluje severozápadní část bloku a ohraničuje tak hradisko[1)] o ploše dvaapadesáti hektarů; kladeno je toto hradisko do sklonku laténu.[2)] Drobná osada Rabouň leží nad jeho severovýchodním svahem. Antonín Profous odvozuje místní jméno od osobního jména * Rabún.[3)]

Dolany - Dolany, osada obce Hluboká, o. Chrudim.
342 m; 7,5 km východně od Skutče.
Především je třeba nezaměnit Dolany a Doly, jde o rozdílné lokality.[1)] Místní jméno Doly, Dolany a jeho deriváty je v Čechách hojné, má dvaadvacet položek, na Moravě a ve Slezsku jedenáct.[2)] Dolany skutečně leží v “dole”, v údolí řeky Novohradky, jež v těch místech tvořila východní hranici statku hradu Rychmburk.

Chlumietin - Chlum, o. Chrudim
395 m; 7 km východoseverovýchodně od Skutče.
Chlumietin je nynější Chlum nad západní hranou údolí Novohradky blízko Dolan. Střídání místních jmen Chlum a Chlumětín v deskovém vkladu z roku 1392 je vysvětleno ve studii věnované nejasným místním jménům statku hradu Rychmburk.[1)]

in Holetin - Holetín, o. Chrudim.
570 m Horní Holetín, 550 m Holetín, 510 m Dolní Holetín; 5 km severoseverovýchodně od Hlinska.
Obec Holetín s osadami Horní Holetín a Dolní Holetín táhne se ve svažitém terénu v délce přes tři kilometry podél horního toku potoka Ležák, jemuž se však místně říká Holetínka.[1)]
V roce 1374 drželi v Holetíně bratři Dětlev a Ješek ze Seslávek (Seslávky, část, nikoliv administrativní, obce Rosice u Chrasti, o. Chrudim) tři poplužní dvory s poli a příslušenstvím,[2)] ke statku hradu Rychmburk patřil tudíž jen díl Holetína.
Antonín Profous odvozuje místní jméno od osobního jména Holata, jež nachází v Podlažickém nekrologiu.[3)]

in Krzyzanow - České Křižánky, o. Žďár n. Sázavou.
615 m; 14 km jihovýchodně od Hlinska. Křižánky leží tři kilometry od obce Svratka po proudu řeky Svratky. Jsou dvojí: České Křižánky na levém, severním břehu, Moravské na pravém, jižním břehu řeky Svratky. V dnešní nomenklatuře obcí jsou

to pouze Křižánky, vzniknuvší sloučením Křižánek Moravských a Českých (Křižánky, o. Žďár n. Sázavou).

V deskovém vkladu z roku 1392 jde o České Křižánky. Byly děleny, k roku 1345 je v nich pramenně doložen *Martino de Chrisanleins*, zřejmě držitel vladyckého statku. Nelze však z pramenné základny vyčíst, zda Martin byl manem k hradu Rychmburk, i když to je vzhledem k hraniční poloze osady možné.[1)]

Na jižním břehu Svratky, tudíž na Moravě, jsou Moravské Křižánky. Setkáváme se s nimi v deskovém vkladu v zemských deskách moravských z roku 1437: ... *super villis... Krzyzankowe*, *Krasne...* [na vesnicích... Křižánkově, Krásném...], jímž Jan z Pernštejna zapisoval manželce Barboře z Valdštejna věnné osady.[2)]

Místní jméno (České) Křižánky odvozuje Antonín Profous od osobního jména Křižan > Chrisan. Za prvotní tvar pokládá "Křižánkov". V zněmčené podobě *Chrisanleins* je přípona -lein obměnou české přípony -ek v deminutivu "Křižánek", za příponu -ov je tu německé genitivní -s. Obě podoby místního jména, jak *Krzyzanow* z roku 1392, tak *Chrisanleins* z roku 1345, jsou tudíž výtvory písařskými.[3)]

in Rybne Morawske - Pustá Rybná**,** o. Svitavy.

602 m; 8 km západně od Poličky.

Této osadě je věnováno příslušné heslo studie k nejasným místním jménům statku hradu Rychmburk.[1)]

in Bieley [Biela] - Bělá**,** o. Chrudim.

308 m; 5 km severně od Skutče.

Z deskového vkladu z roku 1392 vyplývá, že ke statku hradu Rychmburk patřil v Bělé jen díl, takže v Bělé byla ještě držba jiná, buď vladyctví, nebo držba k jinému statku. Pramenná základna ale tento díl či díly další nezachycuje. Ke statku hradu Košumberk Bělá nepatřila.[1)]

Místní jméno Bělá má bez derivátů v Čechách dvaadvacet hesel, na Moravě a ve Slezsku osm. Je odvozeno buď od barvy vody ve vodoteči, na níž osada leží, nebo - řídčeji - podle barvy země.[2)]

in Srbiczich [Srbicze] - Srbce**,** o. Chrudim.

352 m; 8 km severoseverovýchodně od Skutče.

Srbce leží pod strmým západním svahem Kusé hory (405 m), terénního bloku, jenž nese dvě pravěké fortifikace.

V letech 1354 - 1359 známe Srbce jako léno olomouckého biskupství (1354: *Jenczone de Surbcz*; 1359: *Jenczone de Sirbcz*), zjevně to byl pozůstatek kdysi většího celku, protože v sousedství jsou Lozice, jež v roce 1131 drželo olomoucké biskupství (viz výše heslo Lozicze - Lozice).

V letech 1372 - 1417 díl Srbců náležel ke statku hradu Košumberk, v roce 1392 díl Srbců náležel ke statku hradu Rychmburk.[1)] V roce 1415 přivěsil ke stížnému listu svoji pečeť *Petrus Brazda de Srbecz*, [2)] byla tudíž lokalita Srbce nejméně ve třech dílech.[3)]

Místní jméno je odvozeno z kmenového vlastního jména "Srb", "Srbi", asi lužičtí. Nejspíše je to zajatecká osada z raného středověku.[4)]

in Martiniczich [Martinicze] - Martinice, o. Chrudim.
278 m; 9,5 km severoseverovýchodně od Skutče.
I Martinice patří k těm osadám, kde se o držbu dělil velký statek s jinými účastníky. Vedle dílu statku hradu Rychmburk[1] byly v Martinicích ještě díly vladycké, koncem čtrnáctého století nejméně dva. Z nich jeden byl v roce 1411 provolán jako odúmrť po Ješíkovi z Vildštejna a byl připojen ke statku hradu Košumberk,[2] druhý, *curia allodialis* [allodiální dvůr, svobodný dvůr], byl v roce 1417 provolán jako odúmrť dotalicia po Offce,[3] vdově po Ješíkovi.[4] Místní jméno je odvozeno z osobního jména Martin.[5]

in Zdyslaw - Zdislav, osada obce Luže, o. Chrudim.
305 m; 5 km severně od Skutče.
Zdislav je starobylá osada s reliktem fortifikace, hrádku[1] sahajícího podle nálezu denárových mincí do jedenáctého století. Místní jméno je odvozeno z osobního jména Zdeslav > Zdislav. Snad je to Zdislav, po němž má lokalita jméno, jejž čteme v listině hlásící se k roku 1073 slovy ...*et usque ad silvam Uribete et Zdeslai* [...a až k lesu Vrbatovu a Zdislavovu].[2]
Jeden díl ve Zdislavi patřil v roce 1392 ke statku hradu Rychmburk, [3] jiný díl v roce 1372 a později patřil ke statku hradu Košumberk.[4] Vedle toho bylo v letech 1456 a 1485 ve Zdislavi ještě *na dwuoge sedieny, gedno swobodne a druhe platne*...., takže lokalita se dělila nejméně na tři díly.[5]

in Tynow - Týn, pomístní jméno v obci Leštinka, o. Chrudim.
384 m; 2,5 km západně od Skutče.
Této osadě je věnováno příslušné heslo studie k nejasným místním jménům statku hradu Rychmburk.[1]

in Mikulowicz - Mikulovice, o. Pardubice.
252 m; 4,5 jižně od Pardubic.
Touto lokalitou začíná ve vkladu z roku 1392 poslední skupina osad, od osad předcházejících územně zcela oddělená. Před rokem 1384 patřila tato skupina osad ke statku hradu Pardubice, po rozdělení držby rodu erbu půlkoně odúmrtním sporem ji nacházíme u statku hradu Rychmburk.
Mikulovice byly osadou dělenou mezi několik držitelů. Před rokem 1384 byl v Mikulovicích ke statku hradu Pardubice držen poplužní dvůr - *curia aratura*. Vklad z roku 1392 je o něco výmluvnější - *in Mikulowicz curiam cum duabus agriculturis cum curiis rusticalibus cum censu* [v Mikulovicích dvůr se dvěma dědinníky (to jest svobodnými nápravníky) s dvory selskými s (poddanským) úrokem].[1] Citované místo sice neříká, kolik těch selských dvorů bylo, to bychom od deskových vkladů chtěli příliš mnoho, za to se ale dozvídáme něco velmi podstatného, o čem pramenný materiál obvykle nevypovídá. Jsou-li tu dva svobodní nápravníci [*cum duabus agriculturis]*, pak jde o nešlechtické vasaly, zavázané službou. Statek hradu Pardubice měl tudíž manské zřízení, jež rozdělením převzal statek hradu Rychmburk.[2]
Vedle tohoto poplužního dvora bylo v Mikulovicích několik dílů vladyckých. V roce 1382 držel jeden díl *Wenceslaus de Borzicz et de Mykulowicz,*[3] jiný díl měl v roce 1407 *Johannes de Mikulowicz dictus Lyderz* [Jan z Mikulovic řečený Lidhéř].[4] V roce 1415 přivěsil ke stížnému listu pečeť *Marssyko de Mikulowicz*.

Snad to byl syn Lidhéřův, jak soudil August Sedláček, ale mohl to být i držitel dalšího dílu,[5] nebo také man, sedící na půdě statku hradu Rychmburk.

Místní jméno je odvozeno od osobního jména Mikula < Mikuláš.[6]

in Drazkow - Dražkovice**,** o. Pardubice.

233 m; 3 km jižně od Pardubic**.**

Místní jméno této lokality je správně Dražkovice. Jako *Drazkowicze villa* nacházíme je v provolání odúmrti statků hradů Pardubice (Pardubice, o. Pardubice) a Stará (Staré Hrady, o. Jičín) z 24. září 1384, jako *Drazkowicze villa* je i v soupisech osad statku hradu Rychmburk z let 1456 a 1485 a není tudíž třeba pochybovat o tom, že tvar *Drazkow* je písařským omylem.[1]

V roce 1384 patřily *Drazkowicze* ke statku hradu Pardubice, po rozdělení držby odúmrtním sporem zůstaly rodu erbu půlkoně, v roce 1392 byly, pod místním jménem *Drazkow*, součástí statku hradu Rychmburk.[2] Stejně je tomu, pod jménem *Drazkowicze villa*, v letech 1456 a 1485.

V roce 1398 nacházíme jméno *Sdyslaus, cliens de Draskowicz*.[3] Může jít o vladyku na svobodné půdě - *cliens* odpovídá tu českému termínu panoše - ale i o člověka sice svobodného, ale sedícího na půdě většího statku, mana (srv. výše heslo in Mikulowicz - Mikulovice, pozn. [2]

Místní jméno je odvozeno z osobního jména Dražek.[4]

in Gesenczan - Staré Jesenčany, o. Pardubice.

229 m; 3,5 km jihozápadně od Pardubic.

Osada, v roce 1384 *...in geszczenczanech*... jako držba statku hradu Pardubice, v roce 1392 ...*in Gesenczan*... jako držba statku hradu Rychmburk, kam připadla po rozdělení statku hradu Pardubice odúmrtí. Jsou to dnešní Staré Jesenčany (Staré Jesenčany, o. Pardubice).[1]

Do sklonku druhé poloviny osmnáctého století se tato osada jmenovalo pouze Jesenčany. V roce 1776 začala na pardubickém komorním panství parcelace půdy velkostatku, raabisace. V rámci jejího provádění, na celém komorním panství značně velkorysého, postavilo si šest usedlíků příbytky okolo Jesenčanského rybníka - časem byl vypuštěn a jeho areál obdělán - vzdáleného asi dva kilometry od Jesenčan k severovýchodu; podle rybníka začalo se nové osadě říkat také Jesenčany. Brzy se projevila potřeba obě obydlená místa pojmenováním odlišit, takže na konci osmnáctého století byly již běžné Jesenčany Staré a Jesenčany Malé, také Nové, v polovině devatenáctého století jsou to úředně Nové Jesenčany.

S hospodářským rozmachem Pardubic a s rosotoucím počtem obyvatel vznikala koncem devatenáctého a začátkem dvacátého století zástavba drobných domků podél silnice Pardubice - Chrudim, sousedící se zástavbou Nových Jesenčan. Domkům u živé silnice se začalo říkat Jesenčánky či Jesničánky. Toto zprvu jen pomístní lidové pojmenování přecházelo - obě zástavby srůstaly - i na Nové Jesenčany a posléze převládlo, v minulých desítiletích i úředně, z Nových Jesenčan se staly Jesničánky.

V dnešním stavu jsou Staré Jesenčany (*Gesenczan* z roku 1392) samostatnou obcí, ležící zcela mimo Pardubice, kdežto Jesničánky, jež stavebně zcela splynuly jak s Novými Jesenčany, tak s jižním koncem města, jsou částí Pardubic a jménem pouze pomístním. Místní jméno Nové Jesenčany ustoupilo, pro některé stalo se archaismem, pro jiné pojmem vůbec neznámým či alespoň ne příliš jasným.[2]

Uherczicze - Úhřetice, o. Chrudim.

238 m; 9 km jihovýchodně od Pardubic.

Rod erbu půlkoně, koupil Uhřetice mezi lety 1340 a 1384. V listině z 29. prosince 1340 - je to závěť Arnošta ze Staré, otce Viléma Flašky - Uhřetice ještě nenalezneme, kdežto v provolání odúmrti z roku 1384 je jako *Vhercze villa* [Uhřetice vesnice] již čteme. Dělením statku hradu Pardubice připadly Uhřetice ke statku hradu Rychmburk.1) V roce 1425 je Arnošt Flaška z Rychmburka prodal, ač patrně ne celé.[2)]

Místní jméno je odvozeno od základu uher-.[3)]

Ewanowicze - Vejvanovice, o. Chrudim.

240 m; 11 km jihovýchodně od Pardubic.

Poprvé se tato lokalita objevuje ve spuriu k roku 1167 jako místní jméno *Iwanouice*,[1)] jež vývojem hláskových změn dalo Vejvanovice. Základem je osobní jméno Ivan, druhotvar osobního jména Jan.

Pordubicze Mnichowe - Pardubičky, část obce Pardubice, o. Pardubice.

230 m; 1,5 km jihojihovýchodně od (středu) Pardubic.

První zpráva o existenci této lokality je v listině Bonifáce VIII. z roku 1295, jíž papež bere v ochranu kláštery řádu zvaného cyriakové (správněji řečeno kajícní bratří, také křižovníci s červeným srdcem). Mezi těmito kláštery jmenuje Bonifác VIII. také I*n Dioecesi Pragensi Ecclesiam S. Bartholomei in Pordoby cum S. Egidii et S. Wenceslai in Cluhmek capellis*...[1)] [V diecesi Pražské kostel sv. Bartoloměje v Pardubicích se sv. Jiljí a sv. Václava na Chlumku kaplemi]. Ona *S. Egidii capella* je dnešní (filiální) kostel sv. Jiljí v dnešních Pardubičkách.

Před rokem 1332 získal statek (tehdy ještě s tvrzí*)* Pardubice *Arnustus de Hostina* [Arnošt z Hostýně, psal se také Arnošt ze Staré, patřil k rodu erbu půlkoně], jenž listinou z roku 1332 odevzdal ... *villam meam Pordowitz vulgariter dictam in terra Boemiae a civitate Crudym ad unum miliare sitam... fratribus de poenitentia beatorum martyrum...in monasterio sancti Bartholomei ibidem in Pordowitz degentibus...*[2)] [vesnici svou, v řeči země Pardubice zvanou, v zemi české, od města Chrudimě míli ležící, bratřím kajícným svatých mučedníků... v klášteře sv. Bartoloměje žijícím...].

V důsledku tohoto darování se již ve čtrnáctém století začalo osídlení u kostela sv. Jiljí nazývat Pardubice Mnichové, jak to - *Pordubicze Mnichowe* - čteme v deskovém vkladu z roku 1392.[3)] Jsou to nynější Pardubičky. I po rozdělení statku hradu Pardubice odúmrtí z roku 1384 držel je Smil Flaška z Rychmburka.[4)]

Místní jméno Pardubice a jeho deminitivum Pardubičky vykládá Antonín Profous z osobního jména Porydub, souvislost s pomístním jménem Pardidub však odmítá.[5)]

Czrna - Černá za Bory, o. Pardubice.

231 m; 3 km východojihovýchodně od Pardubic. Tomuto místnímu jménu je věnováno příslušné heslo studie k nejasným místním jménům statku hradu Rychmburk.[1)]

Nemossiccky male - Nemošice, o. Pardubice.

225 m; 2 km jižně od Pardubic.

Tomuto místnímu jménu je věnováno příslušné heslo studie k nejasným místním jménům statku hradu Rychmburk.[1)]

in Ostrzessanych [Ostrzessany] - Ostřešany, o. Pardubice.

250 m; 4,5 km jihojihovýchodně od Pardubic.

Tato lokalita byla součástí statku hradu (tvrze) Pardubice již v závěti Arnošta ze Staré z roku 1340 a již tehdy v ní lze předpokládat další vladycký díl či díly. Po rozdělení statku Pardubice odúmrtním sporem v roce 1384 zůstaly Ostřešany rodu erbu půlkoně. V roce 1392 patřila osada, přesněji asi pouze její díl - odpovídá tomu ostatně text deskového vkladu - ke statku hradu Rychmburk.[1)]

Druhý díl Ostřešan byl vladycký a nepochybně byl dále dělen. Tak v roce 1376 *Strzeczco de Osstrzessan, strenuus miles*, presentoval plebána ke kostelu ve Skalici.[2)] V letech 1394 - 1400 se v pramenech několikrát objevuje *Mach de Ostressan*.[3)] Před rokem 1406 žil *Wanco de Ostrzessan*,[4)] z roku 1416 známe muže jménem *Thomas Schewira de Ostrziessan*.[5)]

Místní jméno Ostřešany odvozuje Antonín Profous z osobního jména Ostřech.[6)]

Shrnutí získaných zjištění a vyslovených pozorovaní.

Následující řádky směřují ke shrnutí zjištění a pozorování, vyplynuvších z analysy deskového vkladu statku hradu Rychmburk tak, jak bylo provedeno ve dvou studiích, v první "K lokalisaci některých osad statku hradu Rychmburk v roce 1392" a v této následné předkládané studii "Osady statku hradu Rychmburk v deskovém vkladu v roce 1392."

Zemskodeskový vklad Smila z Rychmburka z 8. června roku 1392 postihuje hrad Rychmburk a jeho statek, zahrnující celkem sedmdesát lokalit, rozložených ve dvou navzájem teritoriálně nesouvisejících oblastech.

Zajímá nás především oblast první, "horská", převážně ve vyšších polohách Vrchoviny, neboť to jest vlastní statek hradu Rychmburk. Zjišťujeme, že tento statek se skládá z několika částí, v nichž se patrně zračí jednak postup osídlení, jednak možné držební zisky, růst statku. Přímými písemnými prameny pro sledování těchto postupů však nedisponujeme. Zjišťujeme také, že statek hradu Rychmburk byl centralisován, tato centralisace se jeví zejména v osadách okolo hradu Rychmburk.

V oblasti podél toku řeky Krounky směrem k Luži a v osadách okolo Luže nacházíme naproti tomu promísení držeb dvou statků, hradu Košumberk a Rychmburk a promísení s držbou vladyckou. Zřejmě se tu odráží proces osídlení. V oblasti okolo městečka Hlinska se naproti tomu ve třech lokalitách - jsou to Blatné, Přerostlé, České Křižánky - setkáváme s predikáty, jež mohou zračit buď držbu vladyckou, buď manství, možná obojí.

Z drobnějších zjištění lze tu v souvislosti s Rychmburkem uvést dvě nové osoby, Viléma a Záviše píšící se z Rychmburka, syny Heřmana z Mrdic, jimiž jsme obohatili genealogii rodu erbu jednoho lekna.

Lze počítat s existencí německy mluvících osídlenců ve čtyřech osadách, jsou to Krouna, Otradov, Rychnov a Šenova (s velikou mírou pravděpodobnosti v prostoru pozdějšího Čachnova), při čemž Krouna a Otradov měly zřejmě předcházející osídlení české. Německy mluvící osídlenci byli pak převrstveni osídlením českým.

Naproti tomu Perálec se svým německým jménem bude asi jen odrazem módy německého křestního jména Bernhard v rodu erbu jednoho lekna, jenž byl český.

Budeme-li pokračovat v lokalisaci osad zaniklých či nejasných, podrobná zjišťování lze stručně formulovat následovně:

Janovice nejsou osada zaniklá, ale oficiální nomenklatura obcí tuto skupinu šesti popisných čísel s kostelem mariánského zasvěcení jako část katastru, ač osada má vlastní (po)místní jméno - Janovičky, neeviduje. Kamenička, jež ležela proti proudu Krounky, zanikla. Wyr, jejž budeme hledat ještě jižněji proti proudu Krounky, je rovněž osadou zaniklou, pokud nejde o Vír na Svratce, protože jako zástavní držbu jej nelze zcela vyloučit.

Bezděčí a Daletice byly jako osady zrušeny v sedmnáctém století, při čemž - na rozdíl od zaniklé Kameničky - nemusíme jejich polohu zjišťovat, uchovala ji živá místní tradice.

Strana zanikla, ale pomístní jméno a jméno mlýna v podstatě spolehlivě uchovalo prostor, kde ležela.

Podařilo se umístit správně Chlum a Chlumětín a zjistit, že místní jména se u těchto lokalit navzájem zaměnila.

Osada V Brodu zjevně zanikla, ale v blízkosti vznikla osada nová podobného jména, Brdo.

Z Křižánek stal se písařským perem Křižanov, podobný osud měly i Dražkovice, změnivší se v deskovém vkladu v Dražkov. Moravská Rybná stala se Rybnou Pustou.

Osada Týnov skrývá se v pomístním jménu skupiny budov Týn.

Jesenčany existují stále jako Staré Jesenčany, raabisace a nutnost pojmenovat sídlení přistěhovalců přinesly nové místní jméno, Jesenčany Nové.

Pardubice Mnichové jsou nynější Pardubičky, Černá z deskového vkladu se možná nekryje s nynější Černou za Bory.

V otázce postupu osídlování zdá se místní jméno typu Zhoř v souvislosti s ostatními zjištěními říkat, že osídlování postupovalo z Čech nejen do české části Vrchoviny, ale i na Moravu.

Pramenná základna této oblasti je neskonale chudší než pramenná základna pro Čechy jižní, což se odráží v problematice, v níž více méně tápeme: tak zvané drobné či nižší šlechty, snad přesněji služebné šlechty, vladyků a svobodníků; zejména manové jsou v pramenné základně pro tento region vlastně nepostižitelní, pokud tu manové byli. Zdá se však, že stopa jich se objevila v souvislosti s lokalitami Mikulovice a Dražkovice, v obou případech ovšem ve skupině osad původně ke statku hradu Pardubice.

Pokud bychom nápravníky či many nechtěli hledat v místním jménu Dědová, pak je ve vlastním okolí hradu Rychnburk nepostihujeme, lokality Blatné, Přerostlé a Moravské Křižánky mohly být přikoupeny později.

Lažany v soupisu lokalit v deskovém vkladu z roku 1392 nejsou, patrně to byl svobodný vladycký statek.

Kromě těchto faktografických zjištění je tu ještě jedno pozorování, platné ovšem nejenom v případě statku hradu Rychmburk, totiž pozorování, jak stálá jsou lidská sídla. Z těch v předcházejících odstavcích vyjmenovaných lokalit ani o jedné nemůžeme říci, že lokalita byla na tomto místě a nyní široko a daleko nikdo nežije, protože všude, alespoň v poměrné blízkosti, nějaké lidské sídlení zůstalo. Ani u zaniklé osady Kamenička nevíme zcela spolehlivě, zda k ní nepatřil některý z obydlených mlýnů mezi Rychmburkem a Doly.

Předkládaná mikroanalysa osad statku hradu Rychmburk v deskovém vkladu z roku 1392 připravila tak - jak to ostatně bylo jejím cílem - materiálový předpoklad k dalšímu zkoumání této části Vrchoviny.

Poznámky:

Ozrzeticze.

1. Profous, A.: Místní jména v Čechách III, s. 261.

Hlynsko oppidum.

1. CDB I č. 386 s.369. Tato listina, hlásící se do roku 1073 a kladená editorem Kodexu Gustavem Friedrichem do počátku let šedesátých dvanáctého století, je zakládací listinou kláštera Opatovického. Místní jméno *Glina... que dicitur ad ecclesiam*... interpretoval editor jako Kostelec (Vrbatův Kostelec, o. Chrudim), slova *ob differentiam alterius ville eodem nomine...* interpretoval jako Hlínu (Hlína, osada o. Horka, o. Chrudim). - CDB I č.386 s. 369 pozn. 13 a 14. Plaček, M.: Glina villa, Český časopis historický 17/1911, s. 444 usoudil, patrně správně, že *ecclesia* a něco přes kilometr vzdálená (nynější) Hlína bylo zasídlení jedno a totéž [dnes bychom mluvili o rozptýleném katastru] a *ob differentiam alterius ville eodem nomine* před [znamená místně="před ležící"] jinou druhou vesnicí téhož jména] vyložil jako Hlinsko. Plačkovu interpretaci převzal Profous, A.: Místní jména v Čechách I, s. 633, heslo 1. Hlína, s. 637, heslo 2. Hlinsko, s tím, že původní podoba místního jména "Hlína" přešla v "Hlinské" a v osmnáctém století se ujal tvar "Hlinsko".

2. RT I s. 547.

3. RT II s. 98.

4. Mikuláš Klaudyán: Mapa Čech 1518 (originál SA Litoměřice), facsimile, Praha 1972.

Strana.

1. Teplý, J.: K lokalisaci některých osad, viz zde Úvodem, pozn. 1.

Blatne.

1. Novotný, V.: Hus v Kostnici a česká šlechta, Praha 1915, č. 307 s. 69; srv. Sedláček, A.: Úvahy o osobách v stížných listech leta 1415 psaných, č. 307 s. 326. Profous, A.: Místní jména v Čechách I, s. 94.

Przerostle.

1. AČ XXXVI č. 17 s. 727 - 729.

2. Teplý, J.: K lokalisaci některých osad, viz zde Úvodem, pozn. 1.

Studnicze.

1.V Čechách dvanáct jmen, na Moravě a ve Slezsku dvanáct jmen. - Profous, A.: Místní jména v Čechách IV, s. 222 n.; Hosák, L. - Šrámek, R.: Místní jména na Moravě a ve Slezsku II, s. 510 n.

Místní jména s kmenem stud-, znamenající vodní zdroj, lákají ke spojování se stopami starých cest. Že tak nečiní Antonín Profous, je pochopitelné, nebyl přízni-

vcem kombinací tohoto druhu, ale nenajdeme toto spojování ani u Ladislava Hosáka, mistra v pohledech do detailů minulosti a znalce starých cest. Leč i on byl k místním jménům s kmenem stud- jako stopy starých cest až neobvykle zdrženlivý. - Hosák, L.: Zásady při určování směru středověkých cest. s. 147 - 148; týž: Místní a pomístní jména na Moravě a ve Slezsku jako historický pramen, Vlastivědný věstník moravský 20/1968, separátní příloha čísla 2, s. 4 - 7; týž: Poznámky k určování směru středověkých obchodních cest, s. 36 - 45.

Wytanowicze.

1. Profous, A.: Místní jména v Čechách IV, s. 558.
2. Teplý, J.: Feudální pozemková držba, s. 176, 28, 179.
3. AČ III s. 496.

Camenicze.

1. Teplý, J.: K lokalisaci některých osad, viz zde Úvodem, pozn. 1.

Chlum.

1. Teplý, J.: K lokalisaci některých osad, viz zde Úvodem, pozn. 1.

Lhota.

1. Za současného stavu jsou Lhoty osadou obce Vortová (Vortová, o. Chrudim), změnu místního jména do plurálu vysvětluje Profous, A.: Místní jména v Čechách II, s. 517 jako důsledek toho, že osada se skládá z několika dílů.

2. Mapa 1: 50 000 Žďárské vrchy, Praha (dotisk) 1997.

Nejstarší pramenně doložené místní jméno Lhota je nynější lokalita Svatý Jiří (1950 Svatý Jiří, 1961 Nový Jiří, 1993 Svatý Jiří, o. Ústí nad Orlicí), zmíněna je v listině z 8. ledna 1199*: pro ecclesia sua in Lhota, que in regno Bohemie in honorem sancti Georgii dedicata existit*... [... pro kostel svůj ve Lhotě, jenž ke cti svatého Jiří zasvěcen, v království Českém jest...]. - CDB II č. 5 s. 3.

Genykow.

1. Profous, A.: Místní jména v Čechách II, s. 122.
2. Demek, J. (ed.): Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny, Praha 1987; Vlček, V. (ed.): Zeměpisný lexikon ČSR. Vodní toky a nádrže, Praha 1984.

Kladne.

1. Profous, A.: Místní jména v Čechách II, s. 225 n.; Hosák, L. - Šrámek, R.: Místní jména na Moravě a ve Slezsku I, s. 391 n.; srv. Machek, V.: Etymologický slovník jazyka českého, s. 250.

2. Mapa 1: 50 000 Vysokomýtsko a Skutečsko, Praha 1998.

Dyedowa.

1. Profous, A.: Místní jména v Čechách I, s. 373 n., zvl. heslo Dědice; srv. Vaněček, V.: Základy právního postavení klášterů a klášterního velkostatku I, Praha 1933, s. 32 n.

Vdrzissie.

1. 1456: Soupis osad hradu Rychmburk z opisu Augusta Sedláčka, kopie opisu archiv autorův; Profous, A.: Místní jména v Čechách III, s. 265.

Kruna.

1. Je to listina z 13. prosince 1349, originál SÚA Brno, fond Benediktini Rajhrad E 6, č. 383; CDM VII č. 974 s. 676 - 677. Stejného obsahu je listina ze 4. listopadu 1350, originál SOA Svitavy, MA Litomyšl, fond Městské úřady I a, Listiny, č. 9, není editována; její rajhradský stejnopis: CDM VIII č. 52 s. 26 - 27. 1392: RT I s. 547.

2. Profous, A.: Místní jména v Čechách II, s. 416; Lexer, M.: Mittelhochdeutsches Wörterbuch, Stuttgart 1992[38)], s. 2, 77; Pfeifer, Wolfgang (Hsgb.): Etymologisches Wörterbuch des Deutschen, München 1973, s. 1382, 1541.

3. Bystřice leží na řece Bystřici (Bystřice n. Pernštejnem, o. Žďár n. Sázavou); Kamenice leží na řece Kamenici (Trhová Kamenice, o. Chrudim), dnešní Chrudimce, jež se ve středověku jmenovala Kamenice. Jméno Chrudimka převládlo až v patnáctém století, nikoliv ovšem v Chrudimi, ale u jejího ústí do Labe u Pardubic, je to tudíž "pardubické" jméno řeky. - 1242: *...inter Camenicam et Dubraunicam rivulos*... [mezi Kamenicí a Doubravou říčkami]. - CDB IV/1 č. 13 s. 75.

4. Ke kostelu sv. Václava v Lažanech: Terénní průzkum autorův. K poloze kostelů srv. Boháč, Z.: K metodice studia dějin předhusitského osídlení v Čechách, s. 22 - 23; k patrociniu týž: Patrocinia v Čechách době předhusitské a barokní in: Pražské arcibiskupství 1344 - 1994, s. 168, kde oblibu svatomichalského patrocinia klade - s příslušnou mírou reservy - do doby před polovinou 12. století.

Rybne Czeske.

1. Profous, A.: Místní jména v Čechách III, s. 617.

Rychnow.

1. Profous, A.: Místní jména v Čechách III, s. 622 - 623; srv.
Hosák, L. - Šrámek, R.: Místní jména na Moravě a ve Slezsku II, s. 404; Lexer, M.: Mittelhochdeutsches Wörterbuch, s. 156, 168; Pfeifer, Wolfgang (HsGb.): Etymologisches Wörterbuch des Deutschen, s. 73.

2. Terénní průzkum autorův.

Kameniczka pusta.

Profous, A.: Místní jména v Čechách II, s. 195 n.; Hosák, L. - Šrámek, R.: Místní jména na Moravě a ve Slezsku I, s. 378; Machek, V.: Etymologický slovník jazyka českého, s. 501.

2. CDB I č.386 s. 368 n.

Perarzecz.

1. CDM VII č. 974 s. 676; CDM VIII č. 52 s. 26: RT I s. 547; Profous, A.: Místní jména v Čechách III, s. 340.
2. K roku 1325 viz výše heslo Rychmburgk castrum - Rychmburk hrad; k poloze osady terénní průzkum autorův, mapa 1: 50 000 Vysokomýtsko a Skutečsko, Praha 1998.

Kutrzin.

1. CDB I č. 295 s. 263 n.; Profous, A.: Místní jména v Čechách II, s. 454.

Zbeznow.

1. Profous, A.: Místní jména v Čechách IV, s. 749 - 750; Holub, J.: Stručný slovník etymologický, Praha 1971[3)] s. 348; Machek, V.: Etymologický slovník jazyka českého, s. 712; Válek, B.: Půdy východních Čech, Havlíčkův Brod 1964, s. 54, 63; Mašát, K. - Kalenda, M.: Komplexní průzkum půd ČSSR. Průvodní zpráva okresu Chrudim, Praha 1965 - 1966.

Senowa.

1. Teplý, J.: K lokalisaci některých osad, viz zde Úvodem, pozn. 1.

Swratka oppidum.

1. CDB I č. 381 s. 357; CDB I č. 386 s. 370. srv. Profous, A.: Místní jména v Čechách IV, s. 262; Hosák,L. - Šrámek, R.: Místní jména na Moravě a ve Slezsku II, s. 535 - 536.
2. Teplý, J.: Počátky půdní držby rodu erbu zubří hlavy v poříčí Svratky (v tisku).

Swratuch.

1. Profous, A.: Místní jména v Čechách IV, s. 262; Hosák,L. - Šrámek, R.: Místní jména na Moravě a ve Slezsku II, s. 534 - 536.

Radymye.

1. Profous, A.: Místní jména v Čechách III, s. 518.

Radymicze.

1. RT II s. 44.
2. Profous, A.: Místní jména v Čechách III, s. 518

Lozicze.

1. CDB I č. 115 s. 121; CDB I č. 399 s. 413.
2. Profous, A.: Místní jména v Čechách II, s. 681; Machek, V.: Etymologický slovník jazyka českého, s. 342.

Wbrodu.

1. Teplý J.: K lokalisaci některých osad, viz zde Úvodem, pozn. 1.

Robun.

1. Poloha bloku a hradiska terénní průzkum autorův. Co však nevíme, jak bylo hradisko osídleno a je-li návaznost mezi pravěkou osadou a nynější Rabouní. Archeologický výzkum tu až dosud nebyl. Viz níže pozn. 2.

2. Čurda, T.: Zjišťovací výzkum na opevnění u Rabouně a otázka hradišť u Srbců a Pěšic, Východočeský sborník historický 4/1994, Pardubice, s. 33 - 42.

3. Profous, A.: Místní jména v Čechách III, s. 508.

Dolany.

1. Viz heslo Janowicze - Janovičky, pozn. 1.

2. Profous, A.: Místní jména v Čechách I, č. 14 s. 421; Hosák, L.- Šrámek, R.: Místní jména na Moravě a ve Slezsku I, s. 185 - 186.

Chlumietin.

1. Teplý, J.: K lokalisaci některých osad, viz zde Úvodem, pozn. 1.

in Holetin.

1. Naši předkové takové vodoteči říkali řeka, ale v dnešní naší terminologii je Ležák, pramenící u Horního Holetína 606 m n. m. a ústící 236 m n. m. u Hrochova Týnce do Novohradky, pouhým potokem. Nicméně stojí za zmínku, že v Hrochově Týnci jsem několikrát zaznamenal, že tam Ležáku říkají "řeka", uchoval se tudíž v Týnci - a nejenom tam - usus v podstatě středověký. - Vlček, V.(ed.): Zeměpisný lexikon ČSR. Vodní toky a nádrže, s. 153. Srv. též Profous, A.: Místní jména v Čechách I, s. 667.

2. RT I s. 445; srv. Teplý, J.: Feudální pozemková držba ve starém Chrudimsku, s. 92.

3. Profous, A.: Místní jména v Čechách I, s. 667.

in Krzyzanow.

1. RBM IV č. 1626 s. 647; k drobné šlechtě srv. zejména Macek, J.: Vladyka in: Macek, J.: Česká středověká šlechta, zvl. s. 75 - 76; Problematiku služebné šlechty ale Josef Macek neanalysuje.

2. ZDB XII 360.

3. Profous, A.: Místní jména v Čechách II, s. 407; srv. Hosák, L. - Šrámek, R.: Místní jména na Moravě a ve Slezsku I, s. 465.

in Rybne Morawske.

1. Teplý J.: K lokalisaci některých osad, viz zde Úvodem, pozn. 1.

in Bieley.

1. Teplý, J.: Feudální pozemková držba, s. 175 - 176. 2. Profous, A.: Místní jména v Čechách I, č. 21 s. 47; Hosák, L. - Šrámek, R.: Místní jména na Moravě a ve Slezsku I, s. 58 - 59.

in Srbiczich.

1. Die ältesten Belehnungs- und Lehensgerichtsbücher des Bisthums Olmütz, ed. Lechner, K., Brno 1902, s. 7, 21 a III - IV (errata); RT I s. 441; RT II s. 132; RT I s. 547.
2. Novotný, V.: Hus v Kostnici a česká šlechta, č. 290 s. 69; AČ III s. 189; srv. Sedláček, A.: Úvahy o osobách v stížných listech leta 1415 psaných, č. 290 s. 325.
3. Teplý, J.: Feudální pozemková držba, s. 93.
4. Profous, A.: Místní jména v Čechách IV, s. 150, 152, 419 - 420; týž: Místní jména v Čechách V, s. 560; Hosák, L. - Šrámek, R.: Místní jména na Moravě a ve Slezsku II, s. 482.

in Martiniczich.

1. RT I s. 547.
2. AČ XXXVI s. 1; RT II s. 132.
3. AČ XXXVI s. 727 - 729.
4. Teplý, J.: Feudální pozemková držba, s. 81 - 82, kde literatura o Ješíkovi; Profous, A.: Místní jména v Čechách III, č. 5 s. 32.

in Zdyslaw.

1. Terénní průzkum autorův.
2. CDB I č. 386 s. 368; Profous, A.: Místní jména v Čechách IV, s. 765;
3. RT I s. 547.
4. RT I s. 441; RT II s. 132.
5. AČ XXXVI s. 754; k držbě srv. Teplý, J.: Feudální pozemková držba, s. 136; k lokalitě týž: Hrádek Zdislav, Zpravodaj University Pardubice 3/1997 č. 8, s. 13 - 16, Pardubice.

in Tynow.

1. Teplý, J.: K lokalisaci některých osad, viz zde Úvodem, pozn. 1.

in Mikulowicz.

1. AČ XXXI s.1 n.; RT I s. 547.
2. Že náprava byla vasalstvím, dokládají slova pramene: ...*bona Sbynkonis... vazalia, videlicet naprawa...* [...statky Zbynkovy...vasalské, totiž náprava]. - AČ XXXI č. 29 s. 146.
3. AČ XXXV č. 9 s. 419 - 420;
4. AČ XXXV č. 9 s. 419 - 420; RT II s. 38.
5. Novotný, V.: Hus v Kostnici a česká šlechta, č. 252 s. 69; srv. Sedláček, A.: Úvahy o osobách v stížných listech leta 1415 psaných, č. 252 s. 322, jenž má Maršíka za možného Lidhéřova syna.
6. Profous, A.: Místní jména v Čechách III, s. 72.

in Drazkow.

1. 1384: AČ XXXI s. 5 n.; 1456: soupis osad statku hradu Rychmburk je z opisu Augusta Sedláčka z dvorských desek, kopie opisu archiv autorův; AČ XXXVI s. 753.
2. RT I s. 547.
3. Acta iudiciaria consistorii Pragensis III, ed. Tadra, F., Praha 1895, s. 398.

4. Profous, A.: Místní jména v Čechách I, s. 461.

in Gesenczan.

1. AČ XXXI s. 5; RT I s. 547.

2. Sakař, J.: Dějiny Pardubic I, s. 174 n.; Profous, A.: Místní jména v Čechách II, s. 129. Místní jméno Jesenčany odvozuje Antonín Profous od deminutivního appelativa "jesinek" k "jasan". "Jesničánky" zná pouze jako tvar lidový.

Uherczicze.

1. RBM IV č. 2067 s. 806; AČ XXXI s. 5; RT I s. 547.

2. AČ III s. 497; AČ XXXVII/3 s. 1705.

3. Profous, A.: Místní jména v Čechách IV, s. 424 - 425; srv. Hosák, L. - Šrámek, R.: Místní jména na Moravě a ve Slezsku II, s. 631 - 633.

Ewanowicze.

1. CDB I č. 399 s. 413. Editor Kodexu Gustav Friedrich interpretoval *Iwanouice* jako Vejvanovice (Vejvanovice, o. Chrudim), což převzali jak Profous, A.: Místní jména v Čechách IV, s. 487; viz i týž: Místní jména v Čechách II, s. 96, heslo Svatý Jan pod Skalou; tak Hosák, L. - Šrámek, R.: Místní jména na Moravě a ve Slezsku I, s. 332 - 334.

Pordubicze Mnichowe.

1. RBM II/2 č. 2251 s. 1201.

2. Listinu Arnošta z Hostýně z 22. listopadu 1332 otiskl z jím objeveného originálu Šebek, F.: Listina Arnošta z Hostýně z roku 1322 pro pardubické cyriaky, Informační zpravodaj Klubu přátel pardubického musea a Historického klubu - pobočka Pardubice 7/1990 č. 1, Pardubice, s. 1 - 5; srv. Šebek, F. a kol.: Dějiny Pardubic I, s. 37 - 38, 47 - 49, 63.

3. RT I s. 547.

4. Místní jméno Pardubičky objevuje se již v letech 1456 - 1491, srv. Teplý, J.: Feudální pozemková držba, s. 21 - 23, 146 - 149.

5. Profous, A.: Místní jména v Čechách III, s. 321; k pomístnímu jménu "Pardidub" srv. Teplý, J.: Feudální pozemková držba, s. 22 - 23.

Czrna.

1. Teplý, J.: K lokalisaci některých osad, viz zde Úvodem, pozn. 1.

Nemossiczky Male.

1. Teplý, J.: K lokalisaci některých osad, viz zde Úvodem, pozn. 1.

in Ostrzessanych

1. RBM IV č. 2067 s. 806; AČ XXXI s. 5; RT I s. 547.

2. Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim III - IV, ed. Tingel, A. - Emler, J., Praha 1870, s. 55.

3. AČ XXXI s. 350; AČ XXXV s. 415

4. AČ XXXV s. 423.

5. AČ XXXVI s. 726

6. Profous, A.: Místní jména v Čechách III, s. 206.

Prameny, pomůcky a literatura:

Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae I - V, ed. Friedrich, Gustav - Dušková, Saša - Šebánek, Jindřich - Vašků, Vladimír, Praha 1904 - 1993 (CDB)

Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae I - XV, ed. Boček, Antonín - Chlumecky, Petr - Brandl, Vincenc - Bretholz, Bertold, Brno 1836 - 1903 (CDM)

Codex epistolaris Joannis regis Bohemiae, ed. Jacobi, Thomas, Berlin 1841

Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae I - VII, ed. Erben, Karel Jaromír - Emler, Josef - Mendl, Bedřich - Linhartová, Marie - Spěváček, Jiří, Praha 1855 - 1963 (RBM)

Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. I - IV, ed. Jenšovská, Věra - Vavřínek, Vladimír - Kopičková, Božena, Praha 1967 - 1989 (RBMV)

Archiv pražské metropolitní kapituly, katalog listin a listů I (- 1419), ed. Pražák, Jiří - Eršil, Jaroslav, Praha 1956

Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae I - II ed. Emler, Josef, Praha 1870 - 1872 (RT)

Zemské desky brněnské a olomoucké I - III, ed. Chlumecky, Petr Ritter von - Chytil, Josef - Demuth, Carl - Wolfskron, Antonín - Kalina, Tomáš - Rohlík, Miloslav - Matějek, František, Brno 1856 - 1957 (ZDB, ZDO)

Die ältesten Belehnungs- und Lehensgerichtsbücher des Bisthums Olmütz, ed. Lechner, Karl, Brno 1902

Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim I - X, ed. Tingel, Antonín - Emler, Josef, Praha 1865 - 1889 (LC)

Acta iudiciaria consistorii Pragensis I - VII, ed. Tadra, Ferdinand, Praha 1893 - 1901 (SA)

Archiv český I - XXXVII, ed. Palacký, František - Kalousek, Josef - Friedrich, Gustav, Praha 1840 - 1944 (AČ)

Antl, Theodor: Rejstřík k Pozůstatkům desk zemských I - II, Praha 1899

Boháč, Zdeněk: K metodice studia dějin předhusitského osídlení v Čechách, Historická geografie 17/1978

Boháč, Zdeněk: Patrocinia v Čechách době předhusitské a baroknı́, in: Pražské arcibiskupství 1344 - 1994, Praha 1994

Brichta, Aloisius: Bývalé panství Richenburské, Památky archeologické 1/1857

Čarek, Jiří: Městské znaky v Českých zemích, Praha 1985

Černý, František: Ukazatel jmen k latinským zemským deskám brněnským a olomouckým, Brno 1914

Demek, Jaromír (ed.): Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny, Praha 1987

Durdík, Tomáš: Encyklopedie českých hradů, Praha 1995

Folia historica Bohemica 2/1980

Frolík, Jan: Záchranný výzkum na hradě Rychmburku v roce 1994, Zprávy musea v Hradci Králové 20/1994, Hradec Králové

Habel, Edwin - Gröber, Friedrich: Mittellateinisches Glossar, Paderborn 1989[2)]

Holub, Josef: Stručný slovník etymologický, Praha 19372

Hosák L.: Zásady při určování směru středověkých cest, Časopis Společnosti přátel starožitností 65/1957

Hosák, Ladislav: Místní a pomístní jména na Moravě a ve Slezsku jako historický pramen, Vlastivědný věstník moravský 20/1968, separátní příloha čísla 2.

Hosák, Ladislav: Poznámky k určování směru středověkých obchodních cest, in: Miscellanea, Supplementum V., Krkonoše - Podkrkonoší, Trutnov 1969
Hosák, Ladislav: K svatováclavským patrociniím na Moravě, Časopis Matice moravské 89/1970
Hosák, Ladislav - Šrámek, Rudolf: Místní jména na Moravě a ve Slezsku I - II, Praha 1970 - 1980
Jireček, Josef: Rodina arcibiskupa Arnošta z Pardubic, Památky archeologické 10/1871 - 1874
Kolář, Martin - Sedláček, August: Českomoravská heraldika I - II, Praha 1900 - 1925
Kraft, Wilhelm - Schwemmer, Wilhelm: Kaiser Karls IV. Burg und Wappensaal zu Lauf, Nürnberg 1960
Lexer, Matthias: Mittelhochdeutsches Wörterbuch, Stuttgart 1992[38)]
Macek, Josef: Tábor v husitském revolučním hnutí I - II, Praha 1952 - 1955
Macek, Josef: Česká středověká šlechta, Praha 1997
Machek, Václav: Etymologický slovník jazyka českého, Praha 1971[3)]
Mašát, Karel - Kalenda, Miloslav: Komplexní průzkum půd ČSSR, průvodní zpráva okresu Chrudim, Praha 1965 - 1966 (rozmnož.)
Menclová, Dobroslava: České hrady I - II, Praha 1972
Merhautová A.: Raně středověká architektura v Čechách, Praha 1971
Novotný, Václav: Hus v Kostnici a česká šlechta, Praha 1915
Nový, Rostislav: Jindřichohradecká znaková galerie z roku 1338, Acta Universitatis Carolinae, Philosophia et historica 3 - 4/1971, Studia historica 6 - 7
Pfeifer, Wolfgang (Hsgb.): Etymologisches Wörterbuch des Deutschen, München 1997[3)]
Plaček, Miroslav: Glina villa, Český časopis historický 17/1911
Profous, Antonín - Svoboda, Jan - Šmilauer, Vladimír: Místní jména v Čechách I - V, Praha 1949 - 1960
Retrospektivní lexikon obcí 1950-1970 I - II, Praha 1978
R(oyek), Jan Karel: Biskupství Litomyšlské, Památky archeologické 9/1871 - 1874
Růžek, Vladimír: Česká znaková galerie na hradě Laufu u Norimberka z roku 1361, Sborník archivních prací 38/1988, Praha
Sakař, Josef: Dějiny Pardubic I - V, Pardubice 1920 - 1935
Sedláček, August: Hrady, zámky a tvrze království Českého I - XV, Praha 1882 - 1927
Sedláček, August: Místopisný slovník historický, Praha b.r. (1908)
Sedláček, August: Úvahy o osobách v stížných listech leta 1415 psaných, Český časopis historický 23/1917, Praha
Sedláček, August: Snůška starých jmen, jak se nazývaly v Čechách řeky, potoky, hory a lesy, Praha 1920
Šebek, František a kol: Dějiny Pardubic I, Pardubice 1990
Šimák, Josef Vítězslav: Hrady Zebin a Wyschonis roku 1289, Český časopis historický 23/1917, Praha
Šimák, Josef Vítězslav: Místopisné drobnosti, Český časopis historický 39/1933, Praha
Šimák, Josef Vítězslav: České dějiny I/5 Středověká kolonisace v zemích Českých, Praha 1938

Šimák, Josef Vítězslav: Příspěvky k starému místopisu Čech II, Časopis Společnosti přátel starožitností 51-53/1943-1945, Praha
Šmahel, František: Husitská revoluce I - IV, Praha 1995 - 1996
Šmilauer, Vladimír: Osídlení Čech ve světle místních jmen, Praha 1960
Štarha, Ivan: Královéhradecké městské právo na Moravě, Vlastivědný věstník moravský 20/1970, Brno
Šusta, Josef: České dějiny II/1 Soumrak Přemyslovců, Praha 1935
Teplý, Jaroslav: Pernštejnové. Příspěvek k dějinám feudálního rodu, Časopis Národního musea 168/1989, Praha (vyšlo 1990)
Teplý, Jaroslav: Heřmanoměstecký statek koncem 14. století, Východočeský sborník historický 1/1991, Pardubice
Teplý, Jaroslav: Pernštejnové ve 13.- 14. století, Pardubice 1996
Teplý, Jaroslav: Feudální pozemková držba v předhusitském Chrudimsku, Pardubice 1997
Teplý, Jaroslav: K dosavadním poznatkům o opevněném kostele v Kostelci u Heřmanova Městce, Scientific Papers of the University of Pardubice, Series C, 3/1997, Pardubice
Teplý Jaroslav: K lokalisaci některých osad statku hradu Rychmburk v deskovém vkladu z roku 1392, Scientific Papers of the University of Pardubice, Series C, 4/1998, Pardubice
Teplý, Jaroslav: Hrádek Zdislav, Zpravodaj University Pardubice 3/1997 č. 8, s. 13 - 16, Pardubice.
Teplý, Jaroslav: Počátky půdní držby rodu erbu zubří hlavy v poříčí Svratky (v tisku).
Tichý, Josef: Poslední člen rodu pánů z Pardubic, Věstník české akademie věd a umění 52/1943, Praha
Válek, Bohumil: Půdy východních Čech, Havlíčkův Brod 1964
Vaněček, Václav: Základy právního postavení klášterů a klášterního velkostatku ve starém české státě 12. - 15. století I - III, Praha 1933 - 1939
Vlček, Vladimír (ed.): Zeměpisný lexikon ČSR. Vodní toky a nádrže, Praha 1984
Wirth, Zdeněk: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Vysokomýtském, Praha 1902

Resumé:

Die Ortschaften des Adelsgutes der Burg Rychmburk in der Landtafeleintragung im Jahre 1392.

Die Abhandlung gehört zu der Forschung auf dem Gebiete der Besiedlungsgechichte und der Entwicklung des Landbesitzes des Adels und der Kirche in den Ländern der Krone von Böhmen seit dem Frühmittelalter bis in die vorhussitische Zeit.

Das Forschungsobjekt der Behandlung ist das Adelsgut der in Ostböhmen liegenden Burg Rychmburk (Ortschaft Předhradí, Tschechische Republik, Land Böhmen, Bezirk Chrudim) zur Zeit der Landtafeleintragung vom 8. Juni 1392, die insgesamt siebzig seiner Lokalitäten und die Burg Rychmburk umfaßt.

Die Methode, die benutzt wurde, ist die Mikroanalyse. Ohne die Mikroanalyse wäre es unmöglich, die Struktur der Adelsgüter zu erforschen, diese Struktur zu kennen, stellt eine wichtige Vorbedingung der Resultate in der Siedlungs- und Adelsgüterforschung dar.

Die Abhandlung hat einen territorial relativ kleinen Bereich, weil sie sich nur mit einem einzigen Adelsgut mit seinen siebzig Ortschaften, die in zwei voneinander getrennten Gebieten liegen, befaßt.

Die meisten Lokalitäten, insgesamt einundsechzig, befinden sich südlich und südöstlich von Chrudim (Ortschaft Chrudim, Tschechische Republik, Land Böhmen, Bezirk Chrudim) in der Böhmisch - Mährischen Höhe, nur neun Lokalitäten befinden sich in der Niederung südlich und südöstlich von Pardubice (Ortschaft Pardubice, Tschechische Republik, Land Böhmen, Bezirk Pardubice).

Als Quellenbasis der Studie dienten die Urkunden, die Überreste der Landtafel des Landgerichtes, die Verkündigungsbücher des Hofgerichtes, hie und da die Protokolle des Lehensgerichtes des Olmützer Bistums und die Konfirmationsbücher des Prager Bistums. Überall wurde die Toponomastik berücksichtigt. Aus den nicht schriftlichen Quellen eine bedeutsame Quelle war das Terrain selbst mit seiner Bebauung; das Terrain wurde samt den Lokalitäten nicht nur mittels schriftlichen Quellen und Toponomastik, sondern auch bei allen behandelten Lokalitäten direkt an der Stelle, untersucht.

Die Forschung mußte also auch im Terrain verlaufen, in dem sich die Lokalitäten befinden oder im Falle der untergangenen Lokalitäten befunden hatten.

Alle Lokalitäten des in der Landtafeleintragung beschriebenen Adelsgutes wurden mit den heute existierenden Ortschften identifiziert; daraus die sechzehn Lokalitäten, deren Identifizierung gewisse Schwierigkeiten mit sich brachte, teilweise, weil manche verwüstet waren und dann untergingen, teilweise, weil einige Namen sich in verschiedener Weise geändert hatten und sich deshalb von den heute benutzten Ortsnamen unterscheiden. Trotzdem gelang es, alle Lokalitäten zu identifizieren. Diesen sechzehn Ortschaften wurde eine spezielle separate Abhandlung gewidmet, die sie lokalisierte, doch wurden die Ergenbnisse in die Zusammenfassung dieser zweiten Studie kurzgefaßt auch einbezogen.

Diese Abhandlung ist also der zweite Teil der Arbeit, die sich dem Adelsgut der Burg Rychmburg widmet. Dieser zweite Teil der Abhandlung, der sich mit den übrigen, diesmal klaren Ortsnamen der Landtafeleintragung befaßt, vervollständigt das Bild des Adelsgutes der Burg Rychmburg in den beiden, territorial von sich getrennten Gebieten.

Man rechnet mit der dritten Abhandlung, die die Siedlungs-und Strukturfragen des breiteren Gebiets in der Böhmisch - Mährischen Höhe beiderseits der böhmisch - mährischen Grenze erforschen sollte.

Die wichtigsten Ergebnisse der Forschungsarbeit und manche Beobachtungen kann man, auch mit Rücksicht zu der ersten Abhandlung, folglich zusammenfassen:

Das Adelsgut der Burg Rychmburg finden wir als eine zentralisierte Domäne, besonders in dem Teil rings um die Burg Rychmburk. Nur in dem nordöstlichen Teil des Adelsgutes, wo es an das Adelsgut der Burg Košumberk angrenzt, teilen beide Adelsgüter - Rychmburk und Košumberk - einige Lokalitäten untereinander. In einigen Lokalitäten finden wir auch den niederen Adel.

Im Zusammenhang mit der Burg Rychmburk wurden in den Quellen zwei weitere Gestalten des Adelsstammes mit dem Wasserroseblatt im Wappen entdeckt, es sind Gebrüder Vilém und Záviše von Rychmburg, von den wir bisher nicht gewußt hatten.

Wie obengesagt wurde, fast alle Ortschaften der Landtafeleintragung kann man mit den heutzutage existierenden Ortschaften identifizieren. Die Namen von zwei untergangenen Lokalitäten wurden in der Tradition erhalten, nur eine Ortschaft aus

der Anzahl von siebzig insgesamt mußte man dem Namen nach an dem Flußstrom, glücklicherweise von demselben Namen, suchen. Daraus kann man eine Beobachtung in Worten formulieren: Die Siedlungen sind außerordentlich dauerhaft. Zu den wichtigen Ergebnissen der Forschung gehört, daß eine Miniatursprachinsel von vier Ortschaften der deutschen Kolonisten identifizieret wurde, obzwar zwei von den Ortschaften schon früher von einheimischen tschechischen Einwohnern gegründet worden waren. Nichtdestoweniger wurden im Laufe der Zeit die deutschsprachigen Kolonisten von der einheimischen Bevölkerung umgeschichtet, es sind nur Ortsnamen mit dem deutschen Wortstamm geblieben, die an die deutsche Ostbewegung in dieser Region erinnern.

In zwei Ortschaften kann man auch das Lehenssystem entdecken, eine Besonderheit, weil die Quellen für Böhmen die Lehen nur sehr selten erwähnen.

Die Mikroanalyse der Landtafeleintragung hat das Bild des Adelsgutes vervollständigt und somit eine Vorbedingung für die weitere Besiedlungs- und Adelsgüterforschung erwirklicht.